

TEL MEE

Tijdens het project 'Soort van de maand' worden twaalf soorten in de schijnwerpers gezet die samen de variatie in de Nederlandse natuur zichtbaar maken. De Vereniging Onderzoek Flora en Fauna (VOFF) probeert van dit twaalfstal zoveel mogelijk waarnemingen te verzamelen. In juni staan de wei-debeekjuffer en het libellenproject van de KNNV centraal. SOVON Vogelonderzoek Nederland bijt in januari de spits af met de ijsvogel. Alle waarnemingen kunnen worden gemeld via www.telmee.nl.

PORTRET VAN DE IJSVOGEL (*Alcedo atthis*)

Herkenning

De ijsvogel is gemakkelijk te herkennen vanwege zijn kleurrijke verenkleed. Maar de 'blauwe flits' wordt door kenners vaker gehoord dan gezien. Karakteristiek is een hoge, fluitende roep: 'tjiiiie'.

Verspreiding

De meeste ijsvogels broeden op de zandgronden van oostelijk Noord-Brabant, Limburg en de Achterhoek, in de duinstreek en langs de grote rivieren. Ijsvogels zwerven wel in de winter. Bij vorst trekken ze naar meer open, brakke of zoute wateren. Verder gaan ze in de winter relatief vaak naar de steden omdat het daar iets warmer is.

Trend en aantal

Het gaat weer goed met de ijsvogel. Sinds kort staat deze soort niet meer op de Nederlandse Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare vogelsoorten. Maar het aantal broedparen in Nederland is erg wisselvallig en dat heeft te maken met de grote sterfte tijdens strenge winters. Ijsvogels zijn echter in staat om in korte tijd veel jongen groot te brengen en zo compenseren ze de grote verliezen tijdens Elfstedentocht-winters.

Internettips

Ruim zeshonderd prachtige ijsvogelfoto's zijn te bewonderen op www.birdpix.nl. De meest recente gegevens over aantalsontwikkeling en verspreiding staan op www.sovon.nl (klik in het menu op 'soorten' en vervolgens onderaan op de 1 van Ijsvogel). De grootste en evarieerdeste ijsvogelsite is www.ijsvogels.nl van Corné van Oosterhout. De minstens zo enthousiaste 13-jarige ijsvogelfan Micha Gijsbers zorgde voor de site www.freewebs.com/ijsvogels/

Kees de Heer

Soort van de maand in januari

De ijsvogel in de kijker

Jelle Harder uit Hilversum heeft met zijn ijsvogelproject de AD Natuurprijs gewonnen. Deze prijs is ingesteld door Paul Fentener van Vlissingen en wordt jaarlijks uitgereikt aan personen die een bijzondere prestatie hebben geleverd voor de bescherming of ontwikkeling van de natuur in Nederland. Juryvoorzitter Ed Nijpels schonk eind september een geldbedrag van 25.000 euro aan het ijsvogelproject van de Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken.

De ijsvogel is gemakkelijk te herkennen vanwege zijn kleurrijke verenpak.
FOTO: JAN VAN DUINEN

"Ijsvogels hebben drie dingen nodig," vertelt prijswinnaar Jelle Harder: "Allereerst een plek om visjes te vangen. Ijsvogels eten 's zomers ook wel insecten en kleine kikkers, maar kleine vissen vormen hun hoofdvoedsel. Verder hebben ze een zekere mate van rust nodig. Vissers maken soms mee dat een ijsvogel gewoon op hun hengel gaat zitten. Ijsvogels kunnen wel mensen verdragen, maar ze zijn schrikachtig. Tenslotte hebben ze een broedplaats nodig: een minstens vijftig centimeter hoge, steile wand langs water. Ideale plekken voor het graven van nestgangen zijn de rechte, steile zandwanden in de buitenbochten van beken en rivieren, maar in het Gooi hebben we geen stromend water. We hebben hier wel schoon water en rust, maar te weinig mogelijkheden voor het graven van nestgangen."

IJSVOGELWANDEN

De Ijsvogelwerkgroep Gooi en Vechtstreek van Jelle Harder heeft inmiddels in haar werkgebied ruim honderd ijsvogelwanden gecreëerd: "Op sommige plekken is de oever wel steil, maar te begroeid. Daar moet je over een breedte van pakweg twee meter met een schop de oever afsteken. Op andere plekken is de oever wel hoog, maar niet steil genoeg en dan is het een kwestie van de wand steiler maken. Soms kun je een boom omtrekken met een lier, zodat de ijsvogel in de wortelkluif kan gaan graven. Soms kun je boomstronken met worteluitlopers aanbrengen en daar dan grond achter deponeren. In bijzondere gevallen met los zand kun je zelfs een kunstnest met een plastic pijp plaatsen. Dat laatste heeft niet mijn voorkeur, maar het is een noodmaatregel die wel werkt." Jelle Harder benadrukt dat je de plekken met zorg moet uitkiezen: "Wij houden al

jarenlang bij waar in onze regio ijsvogels worden gesignaleerd. Op plekken waar ze buiten het broedseizoen worden waargenomen, gaan we kijken of de vogels daar een broedplaats hebben en zoniet, of we die dan kunnen maken. In goede ijsvogelbiotopen maken we dan na zorgvuldig overleg met de terreineigenaars een ijsvogelwand. Vervolgens gaan we die plek dan regelmatig controleren en onderhouden. We regelen eerst het onderhoud en de controle en dan pas gaat de eerste spa de grond in."

MEERDERHEID IS GEHOLPEN

De resultaten zijn veelbelovend. Jelle Harder becijfert dat een ruime meerderheid van de broedparen in zijn regio inderdaad in de wanden bivakkeert: "We hebben nu op 42 terreinen twee of drie ijsvogelwanden gecreëerd. Het jaar 2005 was in de regio een topjaar voor de ijsvogel als het gaat om het aantal broedparen. Van de minimaal 32 paren in onze regio zaten er 18 in onze wanden. Dit jaar hebben we ongeveer 25 broedparen en daarvan zaten er maar liefst 20 in onze wanden." Jelle Harder en de dertig vrijwilligers van zijn ijsvogelwerkgroep zijn nu druk bezig om een goede bestemming te vinden voor het prijzengeld: "We gaan daarmee nog een stuk of twintig nieuwe wanden maken. Er is een idee om onze ijsvogelhandleiding op DVD te zetten, zodat anderen kunnen zien hoe het in de praktijk werkt. Verder willen we graag een motorboot kopen of huren, zodat we straks ook op de Vechtplassen kunnen onderzoeken waar ijsvogels zitten en of we daar iets kunnen doen."

De gedetailleerde ijsvogelhandleiding van Jelle Harder is te vinden op de website www.landschapnoordholland.nl/publicaties.php (onder trefwoord 'soortenbeheer').